

Grażyna Miłkowska*
Elżbieta Papiór**

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA MŁODYCH ZIELONOGÓRZAN

Wprowadzenie

Bezpieczeństwo to, zdaniem Zdzisława Dąbrowskiego (2003, s. 343) „właściwość człowieka (wrodzona lub nabyta) polegająca na tym, że normalność jego psychofizycznego funkcjonowania zależy od nieistnienia dotyczących go sytuacji zagrożenia, a także innych sytuacji trudnych, niosących zagrożenie jego dóbr”. Poczucie bezpieczeństwa jest podstawową potrzebą psychiczną człowieka. W kategorii potrzeb Masłowa lokuje się ona tuż nad potrzebami fizjologicznymi, takimi jak jedzenie, picie, sen, potrzeby seksualne czy brak napięcia. Wielu badaczy zalicza ją do podstawowych, niezbędnych do realizacji potrzeb wyższego rzędu. Jak pisze Lech Kacprzak (2005, s. 64) „bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb, mieszczących się w ludzkiej egzystencji. Można ją określić jako zapewnienie: stabilizacji, zależności, opieki, uwolnienia od strachu, lęku i chaosu, jako potrzebę struktury, prawa, ograniczenia itp.”. Bezpieczeństwo wyraża się w poczuciu jednostki, że nikt i nic nie zagraża jej funkcjonowaniu psychospołecznemu w realizacji zadań życiowych; to sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś, co człowiek szczególnie ceni, np.: zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych. Przeciwnieństwem poczucia bezpieczeństwa jest poczucie niebezpieczeństwa, wynikające z zagrożenia niosącego ze sobą wzmożony lęk. Prowadzi ono do zaburzeń w realizacji zadań życiowych człowieka, czasami wręcz go paraliżuje, prowadząc do wycofania bądź podejmowania zachowań niezgodnych z oczekiwaniami społecznymi i samej jednostki.

***Grażyna Miłkowska** – dr hab., profesor UZ, kierownik Katedry Opieki, Terapii i Profilaktyki Społecznej Uniwersytetu Zielonogórskiego.

****Elżbieta Papiór** – dr, adiunkt w Zakładzie Metodologii Badań Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży

Potrzeba bezpieczeństwa jest istotnym czynnikiem rozwoju dziecka już od pierwszych dni jego życia. Jest ona, obok potrzeby kontaktu emocjonalnego, warunkiem funkcjonowania dziecka nie tylko w sferze emocjonalnej, ale i biologicznej. „Od zaspokojenia tych potrzeb zależy kolejne powstawanie nowych potrzeb – aktywności, poznania, samodzielności, osiągnięć, uznania społecznego” (Czeredreka 1994, s. 24). Dzieci z poczuciem bezpieczeństwa są radosne, spokojne, pełne życia i pasji twórczych, nie obawiają się kontaktów z innymi ludźmi, zarówno rówieśnikami, jak i dorosłymi. Są aktywne, prawidłowo się rozwijają i często charakteryzują się dużą inwencją. Dzieci z zaburzonym poczuciem bezpieczeństwa są lękliwe, nieśmiałe, łatwo stają się ofiarami przemocy rówieśników bądź też próbują kompensować brak potrzeby bezpieczeństwa podejmując zachowania agresywne, buntownicze, wrogie.

Poczucie bezpieczeństwa jest równie ważne dla nastolatków. Zmiany psychiczne i fizyczne, zachodzące w młodym człowieku w okresie adolescencji, wymagają warunków sprzyjających utrwalaniu i wzmacnianiu tego poczucia po to, by umiał radzić sobie z problemami dorastania i prawidłowo funkcjonować w grupie rówieśniczej. Jest to niezbędne dla kształtowania się tożsamości młodego człowieka.

Dzieci i młodzież uzyskują poczucie bezpieczeństwa dzięki swoim rodzicom; to oni pierwsi ukazują dziecku świat jako przychylny i życzliwy albo wrog i zagrażający. Decydującą rolę odgrywają w tym więzi rodzinne, uczucie miłości scalające najbliższe osoby, doświadczanie pomocy i wsparcia w sytuacjach trudnych, dodawanie dziecku wiary w jego możliwości i zachęcanie do działania. Bardzo ważnym czynnikiem jest obecność rodziców i sygnalizowanie dziecku gotowości do pomocy. Atmosfera miłości, brak agresji, spokój dorosłych i mądre postawy rodzicielskie – to klucz do wyposażenia dziecka w poczucie, że świat wokół jest również bezpieczny.

Niemalý wpływ na poczucie bezpieczeństwa młodego człowieka ma środowisko szkolne, a w nim klimat społeczny, atmosfera wychowawcza placówki. Pozytywne nastawienie do siebie wszystkich podmiotów, atmosfera życzliwości i zaufania, wsparcie i współpraca, integracja środowiska uczniów, rodziców i nauczycieli sprawiają, że dziecko czuje się bezpieczne, ma poczucie wsparcia, czuje się ważne i szanowane, co przyczynia się do pełni jego nieskrępowanego rozwoju.

Niestety, podobnie jak dom rodzinny, również szkoła może stanowić środowisko zagrażające poczuciu bezpieczeństwa swoich wychowanków. Czynniki zagrożenia w szkole najczęściej związane są z osobą nauczyciela, rzadziej

ze środowiskiem rówieśniczym uczniów. Wśród najważniejszych wymienia się: niechętny stosunek nauczyciela do uczniów; tendencje do ciągłego oceniania, krytykowania, ośmieszania, podważania opinii młodego człowieka, poniżające żarty, groźby, zastraszanie psychologiczne; wyzwiska, ubliżanie, odbieranie uprawnień, krzyk, kary fizyczne; obojętność nauczycieli czy ignorowanie sytuacji krzywdy wyrządzanej dziecku przez inne osoby, najczęściej rówieśników; wspieranie i ukrywanie przemocy; działania służące kontroli i ocenie: odpytywanie, sprawdziany, klasówki i związane z nimi oceny szkolne; agresję rówieśniczą – głównie słowną, rzadziej fizyczną; izolowanie i wykluczanie z grupy; agresję ze strony uczniów ze starszych klas – pobicia, szantażowanie, poniżanie, wymuszenia (Poraj 2006, Miłkowska 2011).

Utrata bezpieczeństwa prowadzić może do agresji bądź autoagresji, wchodzenia w grupy aspołeczne, podejmowania czynów karalnych czy przestępstw. Może też skutkować zachowaniami ucieczkowymi w postaci picia alkoholu czy zażywania środków psychoaktywnych (narkotyków, lekarstw).

Można więc powiedzieć, że poczucie bezpieczeństwa stanowi jeden z najważniejszych (być może najważniejszy) czynników prawidłowego rozwoju młodego człowieka, jego stosunku do siebie i innych, motywacji do nauki szkolnej i powodzenia szkolnego, relacji z rówieśnikami i dorosłymi. Mając na uwadze powyższe, podjęliśmy próbę zdiagnozowania poczucia bezpieczeństwa w szkole wśród młodych mieszkańców Zielonej Góry.

Założenia badawcze

Przedmiotem badań uczyniono poczucie bezpieczeństwa uczniów w zielonogórskich szkołach. Celem badań było poznanie subiektywnie ocenianego poczucia bezpieczeństwa przez dzieci i młodzież – młodych mieszkańców Zielonej Góry oraz wskazanie czynników różnicujących. Celem praktycznym jest wykorzystanie wyników badań do pracy profilaktycznej w szkołach i środowisku lokalnym. W badaniu poszukiwano odpowiedzi na problem badawczy ujęty w postaci pytań:

- Jak uczniowie oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole?
- Czy – i na ile – poczucie bezpieczeństwa młodych zielonogórzan różnicowane jest przez typ szkoły, do której uczęszczają, płeć badanych oraz wyniki osiągnięte w nauce?

W badaniach zastosowano losowanie warstwowo-zespołowe. W losowaniu warstwowym pierwszym krokiem jest podzielenie populacji na warstwy. Następnie dla każdej warstwy stosuje się procedurę losowania prostego bezzwrotnego. Dzięki procedurze warstwowania otrzymuje się próbę bardziej

„reprezentatywną” pod względem badanych cech niż w wyniku losowania nieograniczonego. Losowanie warstwowe ma także zastosowanie, gdy poszukiwane są wartości parametrów, nie tylko dla populacji, ale także dla jej części – co ma miejsce w opisywanych badaniach. Warstwy powinny być rozłączne, a ich suma winna stanowić całość badanej populacji (Perek-Białas 2009). W prezentowanych badaniach warstwą jest typ szkoły; wyróżniono trzy warstwy: szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne. Przypuszczaliśmy, że typ szkoły będzie czynnikiem różnicującym poczucie bezpieczeństwa uczniów. Liczebność warstw w próbie odzwierciedla proporcje ich liczebności w populacji.

W losowaniu zespołowym jednostką losowania jest zespół, który powinien stanowić pewną odrębną całość organizacyjną lub przestrzenną – u nas jest to klasa szkolna. Z wyodrębnionych zespołów losuje się wcześniej ustaloną ich liczbę, a następnie uzyskuje informacje od wszystkich jednostek wchodzących w skład zespołu (tamże). Taki sposób losowania miał jeszcze dodatkową zaletę w postaci niskich kosztów losowania, sprawnego ustalenia listy zespołów w poszczególnych szkołach. Zaletą była także możliwość przeprowadzenia badania bez dezorganizacji procesu dydaktycznego w szkole, co niewątpliwie miałoby miejsce przy losowaniu nieograniczonym, bowiem wiązałoby się z koniecznością zorganizowania zajęć dla uczniów niewylosowanych do badań w poszczególnych klasach. W szkołach podstawowych badano uczniów klas V i VI, w gimnazjach klas I, II i III, natomiast w szkołach ponadgimnazjalnych uczniów klas I. W badaniu wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, technikę ankiety z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. W analizie wyników badań wykorzystano jedną z metod klasyfikacji, zwaną drzewem klasyfikacyjnym. Metoda ta jako mniej znana zostanie przybliżona w kilku zdaniach.

Drzewo klasyfikacyjne jest narzędziem eksploracyjnej analizy danych. Służy do automatycznego odkrywania złożonych wzorów zależności w dostępnych danych, ukazuje ich strukturę. Spośród różnych możliwych do uzyskania rozwiązań wybierane jest to, które przedstawia dla badacza największą użyteczność praktyczną lub jest najlepsze ze względu na teoretyczną interpretowalność. Istota tej metody polega na tym, że zbiór obiektów, charakteryzowanych przez wielowymiarowy zbiór zmiennych zwanych deskryptorami, jest dzielony na grupy. Wyodrębnione grupy charakteryzują się jednorodnością ze względu na zdefiniowaną zmienną zależną, a wartości zmiennych niezależnych identyfikują wyodrębnione grupy w możliwie maksymalnym stopniu. Jeśli zmienna zależna jest jakościowa, to procedura określana jest mianem drzewa klasyfikacyjnego lub dyskryminacyjnego; jeśli jest ilościowa, to procedura nazywana jest drzewem regresyjnym. Dobiera

ona predyktory w sposób automatyczny tak, aby najskuteczniej przewidywać zmienne zależne. Metoda ta nie stawia zmiennym żadnych ograniczeń. Mogą być one nominalne, porządkowe bądź ilościowe; nie ma też ograniczeń pod względem ich rozkładu. Kategorie zmiennych nominalnych mogą być dowolnie z sobą łączone, natomiast zmienne porządkowe pozwalają na łączenie tylko sąsiednich kategorii. Braki danych w deskryptorach są traktowane jako odrębna kategoria i dołączane do dowolnej grupy, która jest do nich najbardziej podobna. Jeśli braków jest dużo i mają odrębny charakter, mogą stworzyć odrębną kategorię. Braki danych w zmiennej zależnej powodują wyłączenie odpowiedniej obserwacji z analizy.

Proces rozbudowy drzewa na poziomie danego węzła zostaje zatrzymany, gdy spełnione jest jedno z niżej podanych kryteriów: wszystkie obserwacje w węźle mają taką samą wartość dla każdego predyktora, głębokość drzewa osiągnęła zdefiniowaną wartość, liczebność węzła jest mniejsza od minimalnej liczebności podlegającej dalszemu podziałowi, wszystkie obserwacje w węźle mają tę samą wartość zmiennej zależnej. Statystycznej analizy danych dokonano przy pomocy pakietu statystycznego IBM SPSS Statistics v 19.

Charakterystyka badanej próby

Przedmiotem naszego zainteresowania było poczucie bezpieczeństwa młodych zielonogórzan w wieku dorastania. Badania zrealizowano wśród 2616 uczniów zielonogórskich szkół, w tym 563 (21,5%) uczniów szkół podstawowych, 960 (36,7%) gimnazjów i 1093 (41,8%) szkół ponadgimnazjalnych. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych było 429 (39,2%) uczniów liceów ogólnokształcących, 445 (40,7%) techników i 219 (20,0%) zasadniczych szkół zawodowych; 1307 (50,0%) respondentów stanowiły dziewczęta, a 1301 (49,7%) chłopcy; od 8 (0,3%) uczniów nie uzyskano odpowiedzi na pytanie dotyczące płci. Strukturę badanych ze względu na typ szkoły i płeć przedstawia tabela 1.

W szkołach podstawowych odsetek dziewcząt i chłopców jest zbliżony (49,7:50,1). W gimnazjach w badaniach wzięło udział nieco więcej chłopców (51,1%) niż dziewcząt (48,2%). Wśród licealistów jest zdecydowanie więcej dziewcząt (62,2%) niż chłopców (37,8%). Odmienne sytuację można zaobserwować wśród uczniów techników: 45,4% dziewcząt i 54,6% chłopców oraz uczniów zasadniczych szkół zawodowych: 43,4% dziewcząt i 56,2% chłopców. W szkołach podstawowych w badaniach wzięli udział uczniowie klas piątych i szóstych, w gimnazjach klas pierwszych, drugich i trzecich, a w szkołach ponadgimnazjalnych klas pierwszych (wykres 1).

Tabela 1

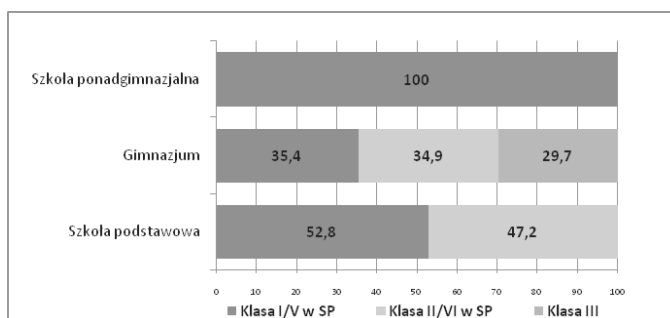
Struktura badanych według typu szkoły i płci

			Płeć			Ogółem
			Dziewczyna	Chłopak	Brak odpowiedzi	
Typ szkoły	Podstawowa	Liczebność	280	282	1	563
		% z Typ szkoły	49,7	50,1	0,2	100,0
		% z Płeć	21,4	21,7	12,5	21,5
	Gimnazjum	Liczebność	463	491	6	960
		% z Typ szkoły	48,2	51,2	0,6	100,0
		% z Płeć	35,4	37,7	75,0	36,7
	Ponadgimnazjalna	Liczebność	564	528	1	1093
		% z Typ szkoły	51,6	48,3	0,1	100,0
		% z Płeć	43,2	40,6	12,5	41,8
	Ogółem	Liczebność	1307	1301	8	2616
		% z Typ szkoły	50,0	49,7	0,3	100,0
		% z Płeć	100,0	100,0	100	100,0

Subiektywne poczucie bezpieczeństwa uczniów szkół zielonogórskich

Odpowiedzi uczniów na pytanie „Jak oceniasz swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole” miały przybliżyć rozpoznanie tego problemu. Interesująca była nie tylko wiedza, jak rozkładają się odpowiedzi na to pytanie wśród młodych zielonogórczan, ale także którzy z nich czują się zawsze w szkole bezpiecznie, którzy czasami nie czują się niebezpiecznie, a którzy zawsze czują się niebezpiecznie. Czy decydujący okaże się typ szkoły, płeć badanych, wyniki osiągane w nauce, wielkość szkoły, klasa do której uczęszczają badani? Dla zdiagnozowania, jak przedstawiają się zależności między poczuciem bezpieczeństwa a wymienionymi czynnikami, użyto metody zwanej drzewem klasyfikacyjnym (rysunek 1).

Otrzymane w wyniku analizy drzewo zbudowane jest z dziewięciu węzłów. Węzeł na szczycie drzewa, zwany węzłem głównym, reprezentuje całą próbę. Można z niego odczytać, że stosunkowo znaczący odsetek respondentów – 70,1% – generalnie zawsze czuje się bezpiecznie w szkole; 26% informuje, że zdarzają się sytuacje lub wydarzenia, w których nie czuje się bezpiecznie, a zaledwie 3,9% bardzo często czuje się niebezpiecznie. Okazało się, że najlepszym predyktorem jest typ szkoły. Spodziewając się różnych

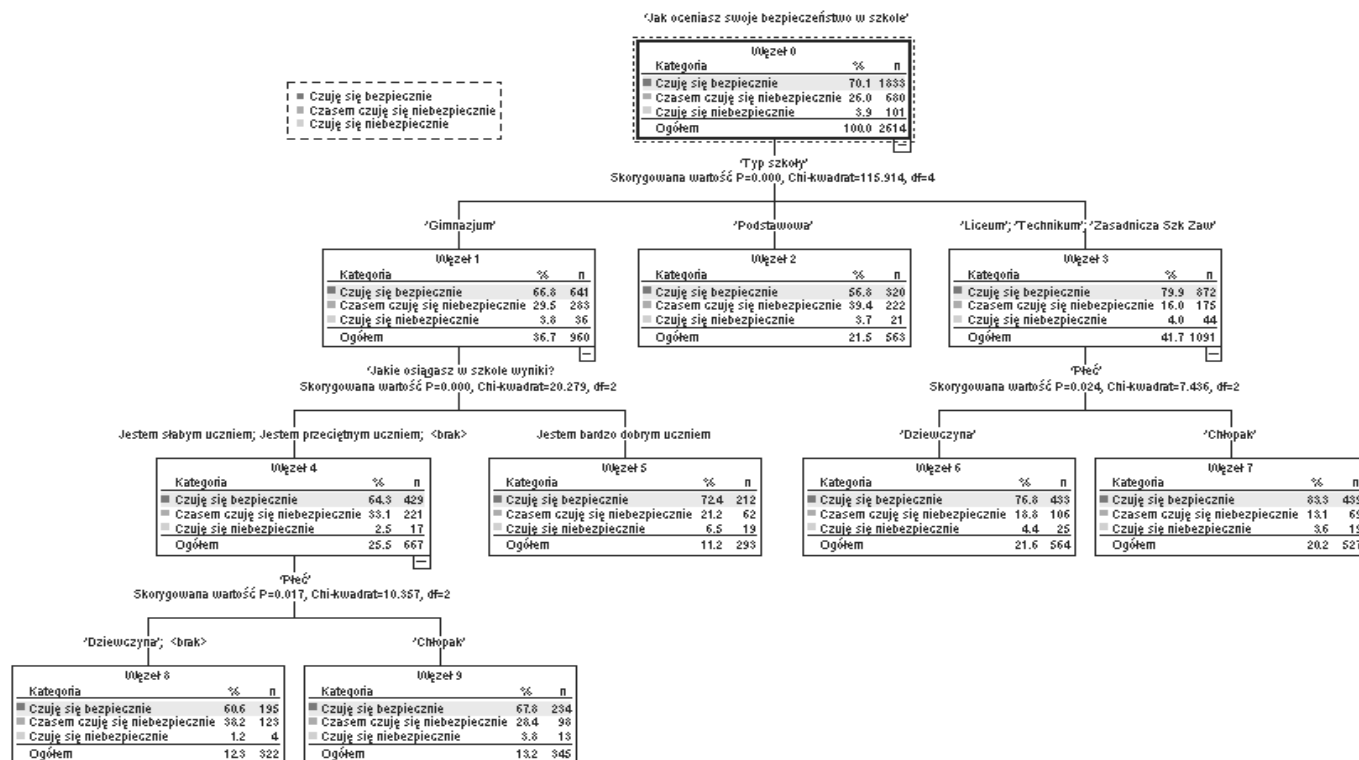

Wykres 1. Badani uczniowie według klas szkolnych (w procentach).

wyników w obrębie szkół ponadgimnazjalnych uwzględniono je w analizie w rozbiciu na licea ogólnokształcące, technika i zasadnicze szkoły zawodowe. Przypuszczenie o zróżnicowaniu w obrębie szkół ponadgimnazjalnych nie potwierdziło się, stąd też w dalszych analizach typ szkoły reprezentowany będzie przez trzy kategorie: szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne.

Przewidywane poczucie bezpieczeństwa w szkołach ponadgimnazjalnych okazało się być najwyższe – prawie 80% badanych twierdzi, że generalnie zawsze czuje się w szkole bezpiecznie, co siódmy czuje się bezpiecznie tylko czasami. Najmniej bezpiecznie czują się uczniowie szkół podstawowych. niespełna 57% spośród nich czuje się w szkole zawsze bezpiecznie, blisko 40% czuje się bezpiecznie tylko czasami. Między tymi dwiema kategoriami znaleźli się gimnazjaliści, wśród których 2/3 (66,8%) zawsze czuje się w szkole bezpiecznie, prawie 30% czuje się bezpiecznie tylko czasami. Można więc zauważyć, że subiektywne poczucie bezpieczeństwa rośnie wraz z wiekiem badanych.

Zaledwie 3,9% ogółu badanych stwierdza, że generalnie czuje się w szkole niebezpiecznie. Ze statystycznego punktu widzenia wskaźnik jest niewielki, z pedagogicznego musi jednak niepokoić, że aż 101 uczniów to osoby posiadające poczucie zagrożenia w środowisku szkolnym. Bliższa analiza tych danych wskazuje, iż brak poczucia bezpieczeństwa nieznacznie rośnie wraz z wiekiem i obejmuje 21 uczniów szkół podstawowych (3,7%), 36 gimnazjalistów (3,8%) i 44 uczniów szkół ponadgimnazjalnych (4,0%). Wprawdzie różnice między wskaźnikami procentowymi w poszczególnych typach szkół są znikome, mogą być jednak istotne dla dyrekcji i pedagogów szkół. Dowodzą one, że w każdej szkole, bez względu na typ placówki i wiek uczniów, jest grupa uczniów wymagających wsparcia i pomocy w zakresie poczucia bezpieczeństwa.

Rys. 1. Wyznaczniki subiektywnego poczucia bezpieczeństwa uczniów szkół zielonogórskich.

Dalszy podział drzewa jest różny dla różnych typów szkół. Poczucie bezpieczeństwa wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest związane z płcią. Chłopcy (83,3%) częściej niż dziewczęta (76,8%) zawsze czują się w szkole bezpiecznie oraz rzadziej informują o tym, że zdarzają się sytuacje, w których nie czują się bezpiecznie. Węzły te nie dzielą się dalej, są więc węzłami ostatecznymi.

Nie został także podzielony węzeł 2, dotyczący poczucia bezpieczeństwa w szkołach podstawowych. Żaden z testowanych predyktorów nie był na tyle istotny, aby na jego podstawie wyodrębnić dostatecznie zróżnicowane, pod względem subiektywnego poczucia bezpieczeństwa, grupy. Można więc uznać, że ani płeć, ani osiągnięcia szkolne, postrzeganie nauczycieli ani klasa szkolna nie okazały się istotne dla poczucia bezpieczeństwa najmłodszych wśród badanych uczniów.

Dla gimnazjalistów ważnym predyktorem okazały się osiągnięcia szkolne. Linia podziału przebiega między uczniami bardzo dobrymi a pozostałymi. W grupie uczniów pozostałych znaleźli się uczniowie słabi; tacy, którym nauka sprawia trudności, przeciętni oraz uczniowie, którzy nie dokonali samooceny ze względu na osiągane wyniki. Respondenci, którzy określili się jako bardzo dobrzy uczniowie, częściej (72,4%) niż pozostali (64,3%) informowali, że zawsze czują się w szkole bezpiecznie i zdecydowanie rzadziej (21,2%) niż pozostali (33,1%), że zdarzają się sytuacje lub wydarzenia, w których nie czują się bezpiecznie. Wśród uczniów bardzo dobrych jest nieco większy odsetek (6,5%:2,5%) takich, którzy bardzo często czują się w szkole niebezpiecznie.

Węzeł dotyczący uczniów bardzo dobrych jest ostateczny, natomiast węzeł grupujący pozostałych uczniów dzieli się dalej na dwie grupy. Predyktorem jest płeć badanych. Chłopcy częściej (67,8%) czują się bezpieczniej niż dziewczęta (60,6%) i zdecydowanie rzadziej (28,4%) niż one dostrzegają sytuacje bądź zdarzenia, w których nie czują się bezpiecznie.

Reasumując można stwierdzić, że subiektywne poczucie bezpieczeństwa w zielonogórskich szkołach jest dość wysokie: 70,1% respondentów czuje się w szkole bezpiecznie. Grupą, która najczęściej informuje, że generalnie zawsze czuje się w szkole bezpiecznie są chłopcy, będący uczniami szkół ponadpodstawowych (83,3%), najrzadziej wybierają tę odpowiedź uczniowie szkół podstawowych (56,8%). Rozpiętość subiektywnego odczuwania bezpieczeństwa uczniów należących do tych dwóch grup wynosi 26,5%. Niskie poczucie bezpieczeństwa jest także udziałem gimnazjalistek, niebędących bardzo dobrymi uczennicami. Niewiele odbiega ono in plus od poczucia bezpieczeństwa uczniów szkół podstawowych. Sytuacja ta powinna zainspirować do dogłębnego oglądu tych trzech grup uczniów i znalezienia przyczyn takiego

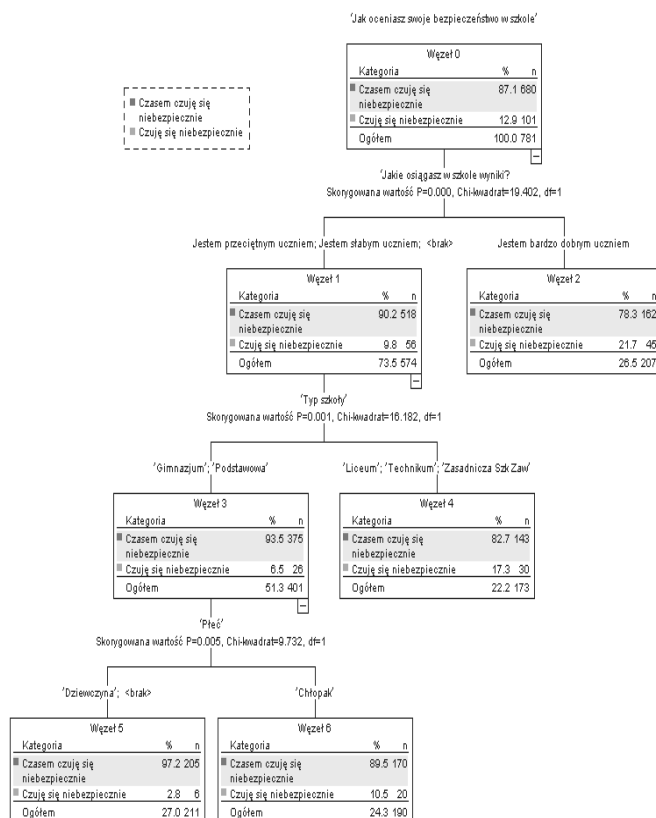
stanu rzeczy oraz podjęcia kroków zmierzających do poprawy sytuacji grup o stosunkowo niskim poczuciu bezpieczeństwa.

Prawie 30% badanych nie czuje się w szkole bezpiecznie. Opinię taką wyraziło 781 młodych zielonogórczan. Warto więc dokładniej przyjrzeć się tej kategorii badanych. W tym celu ponownie zastosowano metodę drzewa klasyfikacyjnego. Głównym predyktorem okazała się samoocena osiągnięć szkolnych. Uczniowie, którzy określili siebie jako bardzo dobrych uczniów rzadziej (78,3%) niż pozostali (90,2%) informowali, że czasem czują się w szkole niebezpiecznie oraz częściej (21,7%;12,9%), że czują się niebezpiecznie. Dla uczniów bardzo dobrych węzeł ten okazał się ostatecznym. Poczucie bezpieczeństwa badanych, którzy określili się jako uczniowie słabi, przeciętni bądź też nie podali, jakimi są uczniami jest uzależnione od typu szkoły. Różnicowanie występuje między uczniami szkół ponadgimnazjalnych i pozostałych: gimnazjów i szkół podstawowych. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych rzadziej (82,7%) niż gimnazjaliści i uczniowie szkół podstawowych (93,5%) informują, że czasem czują się niebezpiecznie i częściej niż bardzo często czują się niebezpiecznie (17,3%;6,5%).

Wnioski

Przeprowadzone badania ukazały pozytywny obraz zjawiska bezpieczeństwa wśród zielonogórskich uczniów. Aż 70% z nich ma wysoki poziom subiektywnie odczuwanego poczucia bezpieczeństwa. Ponadto stwierdzono, że:

- poczucie bezpieczeństwa rośnie wraz z wiekiem uczniów;
- ponad 1/4 badanych tylko czasami czuje się niebezpiecznie w szkole; w tej grupie przeważają uczniowie szkół podstawowych;
- liczba uczniów doświadczających ciągłego stanu zagrożenia jest niewielka i obejmuje 3,9% ogółu uczniów;
- wielkość szkoły nie różnicuje poczucia bezpieczeństwa uczniów;
- wśród uczniów bez stałego poczucia bezpieczeństwa głównym czynnikiem różnicującym są wyniki w nauce;
- płeć nie jest czynnikiem znacząco różnicującym poczucie bezpieczeństwa młodych zielonogórczan. Różnicuje ona jedynie poczucie bezpieczeństwa wśród uczniów szkół ponadpodstawowych oraz w grupie uczniów szkół podstawowych i gimnazjów osiągających przeciętne i niskie wyniki w nauce.

Rys. 2. Wyznaczniki subiektywnego poczucia bezpieczeństwa uczniów szkół zielonogórskich mających poczucie zagrożenia.

Badania wskazują na potrzebę działań diagnostycznych w zielonogórskich szkołach, zmierzających do ustalenia uczniów sygnalizujących ciągły stan zagrożenia oraz uczniów stwierdzających, że czasami doświadczają poczucia zagrożenia. Problemem powinni zainteresować się wychowawcy i pedagodzy szkół podstawowych, w których wskaźniki poczucia zagrożenia – mimo iż stosunkowo wysokie – są najmniej pozytywne.

Szczegółnej uwagi pedagogicznej w kontekście poczucia bezpieczeństwa wymagają też uczniowie o niskich wynikach w nauce oraz uczniowie bez sukcesów szkolnych. Można przypuszczać, że stworzenie tym wychowankom okazji do odnoszenia sukcesu szkolnego przyczyni się do wzrostu ich poczucia bezpieczeństwa.

Literatura

- CZEREDRECKA B. (1994), Analiza pedagogiczna zaburzeń w zachowaniu dzieci w młodszym wieku szkolnym, Wyd. WSP, Rzeszów.
- DĄBROWSKI Z. (2003), Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, tom I, Wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa.
- KACPRZAK L. (2005), Bezpieczeństwo i jego poczucie – integralny obowiązek nauczycieli i pracowników administracyjnych realizowany w zakresie obrony cywilnej w szkole, [w:] Bezpieczeństwo człowieka i zbiorowości społecznych, red. W. J. Maliszewski, Wyd. Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.
- MIŁKOWSKA G. (2008), Agresja w okresie dorastania – charakterystyka, przejawy, przeciwdziałanie, [w:] Zagrożenia okresu dorastania, red. Z. Izdebski, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra.
- PEREK-BIAŁAS J. (2009), Złożone schematy doboru próby – PAWS COMPLEX SAMPLES, Kraków.
- PILCH T., BAUMAN T. (1995), Zasady badań pedagogicznych, Wyd. „Żak”, Warszawa.
- PORAJ G. (2006), Szkoła chora na agresję, „Psychologia w Szkole”, nr 3.

Grażyna Miłkowska
Elżbieta Papiór

SENSE OF SECURITY OF YOUNG PEOPLE IN ZIELONA GÓRA

Abstract

A sense of security is a basic mental need of a human, indispensable for the proper development and psychosocial functioning in the completion of life tasks. The article presents the research on the subjective sense of security run on 2616 students of Zielona Góra primary schools, junior high schools and secondary schools. In the analysis the authors use a classification tree tool allowing one to identify the factors differentiating the sense of security among the youth.